

Unie van Waterschappen
Postbus 93218
2509 AE Den Haag

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/69064

Datum 7 april 2025
Betreft Reactie op uw brief over PFAS

Geachte heer [Persoonsge](#),

Op 12 november 2024 ontving het ministerie van IenW een brief over PFAS verzonden door uw voorganger, de heer [Persoonsgegeven](#), namens alle waterschappen. Hierin wordt een aantal belangrijke zorgen en punten met betrekking tot PFAS onder de aandacht gebracht.

We hebben kennis genomen van de brief en we nemen het signaal serieus. Het is duidelijk dat er veel zorgen zijn rondom de impact van PFAS op onze samenleving en op het milieu, en we delen die zorgen met u. We verwachten dat dit nog lange tijd een inspanning van ons allen zal vragen. Het is van groot belang dat de betrokken partijen daarin samen blijven optrekken.

Het Rijk pakt nadrukkelijk haar regierol in dit dossier en zal dit waar nodig verder versterken. Zo spannen we ons in Europa fors in om tot een zo breed mogelijk verbod te komen, werken we landelijk met twee Rijks-PFAS-coördinatoren en worden er verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de aanwezigheid van PFAS in water en bodem en naar de gezondheidseffecten ervan. Een overzicht van de lopende acties en trajecten op PFAS is in voorbereiding.

Daarnaast werken we voortdurend aan nieuwe beleidsinstrumenten om de medeoverheden in de aanpak van PFAS te ondersteunen. Dat betekent ook dat waar het Rijk de regierol versterkt, er naar verwachting ook een grotere opgave richting de waterschappen en de andere betrokken medeoverheden zal komen. Zo ligt er een grote opgave rond vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), waar we veel kansen zien voor de waterschappen om zich op te versterken. Vanuit het Rijk worden diverse trajecten ingezet om de effectiviteit van de waterketen te verbeteren, waarbij de inzet en betrokkenheid van de waterschappen van essentieel belang zijn.

Hieronder reageren we op het zevental maatregelen dat u aan het Rijk voorstelt:

1. De PFAS-kraan dicht draaien

Zoals u weet heeft Nederland een grote stap in die richting gezet door samen met enkele Europese landen een voorstel voor een Europees PFAS-verbod in te dienen.

U vraagt het Rijk in aanloop naar het Europese restrictievoorstel alles aan te grijpen om hierop voor te sorteren. Dat gebeurt langs verschillende wegen:

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Actieprogramma PFAS

In 2021 heeft het ministerie van IenW in samenwerking met VNO-NCW het actieprogramma PFAS gelanceerd. Het programma heeft als doel in voorbereiding op de Europese restrictie van PFAS samen met het bedrijfsleven in Nederland te werken aan bewustwording rond PFAS, waar mogelijk het gebruik van PFAS versneld uit te faseren en de transitie naar duurzamere en veilige alternatieven te stimuleren.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/69064

Verkennen mogelijkheden nationaal verbod

Dit najaar heeft de minister van IenW de Kamer toegezegd om te verkennen wat de mogelijkheden zijn voor een nationaal verbod op PFAS, voor als de Europese restrictie te lang op zich zou laten wachten. De uitkomst hiervan komt nog dit voorjaar beschikbaar.

Samenwerking met de buurlanden

U vraagt om maximale inzet ten opzichte van de houding van Duitsland inzake PFAS-lozingen in de Rijn en roept op om hierover in overleg te gaan met buurlanden – zoals België en Duitsland – en met Brussel in gesprek te gaan.

In de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) zijn met alle Rijnsoeverstaten afspraken gemaakt over het terugdringen van emissies van diverse stoffen, waaronder vier soorten PFAS.

Door Nederland is in de ICBR recent opnieuw en meer aandacht gevraagd voor de PFAS-problematiek en het terugdringen van emissies. Dit is onderschreven door de Rijnsoeverstaten, waaronder Duitsland. Er is afgesproken om hier gezamenlijk op EU-niveau op in te zetten. Daarnaast zal het ministerie van IenW bilateraal in gesprek gaan met Duitsland inzake PFAS-lozingen, conform het verzoek van de Tweede Kamer¹.

In de Internationale Scheldecommissie (ISC) en de Internationale Maascommissie (IMC) staat PFAS ook op de agenda. Recent is in de IMC een inventarisatie afgerond naar kennis en gegevens over PFAS in het stroomgebied van de Maas. Bilateraal vinden er met Vlaanderen regelmatig gesprekken plaats over het terugdringen van emissies, waaronder PFAS.

Op 1 april 2025 vond de tweejaarlijkse Vlaams-Nederlandse top plaats waar Vlaanderen dit onderwerp hoog op de agenda heeft gezet. De minister van IenW was daar ook aanwezig. Dit laat zien dat het besef en de urgentie bij de bovenstroomse landen steeds groter worden.

2. Zorgen voor duidelijke wet- en regelgeving

U vraagt het Rijk om duidelijke wet -en regelgeving en daarin ook om normen die aansluiten bij de uitvoeringspraktijk.

¹ Kamerstukken 36600-J, nr. 13

Beschikbaarheid normen

U noemt dat veel PFAS niet genormeerd zijn en per geval moeten worden afgeleid. Ook vraagt u om uitvoeringsgerichte normering.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/69064

Er bestaan veel soorten PFAS die individueel veel van elkaar kunnen verschillen, op basis van bijvoorbeeld de toxiciteit. Het beleid is er dan ook op gericht om die individuele gevallen te beoordelen en passend te normeren, zodat er geen onnodig strenge generieke normen ontstaan. Inmiddels is er al een grote groep van de PFAS-verbindingen die in Nederland voorkomen genormeerd.

Wij begrijpen uw behoefte aan duidelijke wet- en regelgeving, met normen die aansluiten bij de uitvoeringspraktijk. Daarom werkt het ministerie van IenW voortdurend aan de evaluatie en eventuele aanpassing van normen, waarbij nieuwe inzichten en technologische ontwikkelingen worden meegenomen.

Alle huidige milieukwaliteitsnormen en aanvullende informatie over de vaststellingsprocedure zijn terug te vinden op de website van het RIVM².

In dit kader waarderen we uw aanbod om bij concrete casussen het gesprek aan te gaan. De ervaring en expertise van de waterschappen zijn van grote waarde bij het beoordelen van de uitvoerbaarheid van wet- en regelgeving en de hieraan gekoppelde normen. Door samen te werken en praktijkvoorbeelden te bespreken, kunnen we de effectiviteit van regelgeving vergroten en ervoor zorgen dat milieunormen haalbaar en handhaafbaar blijven.

We staan dan ook open voor een verdere dialoog om gezamenlijk tot werkbare oplossingen te komen. Zoals u weet zijn de eerste casussen, naar aanleiding van het eerdergenoemde gesprek al aangedragen en besproken.

3. Handelingsperspectief voor bestaande PFAS-verontreiniging

U verzoekt het Rijk om onderscheid te maken tussen actuele en historische PFAS-verontreiniging. Daarnaast geeft u aan dat waterschappen een proactieve houding bij het Rijk verwachten voor wat betreft het (historisch) onderzoek naar bodem- en watersystemen, voor beheers- of saneringsmaatregelen en handelingsperspectieven.

Actuele en historische verontreinigingen

Een PFAS-verontreiniging in water en bodem is altijd onwenselijk. Waar mogelijk is het doel dan ook om deze verontreiniging te verwijderen. Het is in dat opzicht dan ook niet relevant uit welke tijd deze verontreiniging dateert. Duidelijk is dat PFAS een aanzienlijke opgave vormen. Het is daarom ook goed dat PFAS als één van de prioritaire opgaven door IenW, provincies, gemeenten en waterschappen in de Bestuurlijke afspraken Bodem en Ondergrond 2023-2030 geïdentificeerd is.

Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen hebben elk een rol bij de aanpak van de PFAS-problematiek. Het type locaties dat u noemt en waar mogelijk hoge concentraties PFAS voorkomen, zijn onderdeel van een bredere inventarisatie. Het is voor ons belangrijk dat uw organisatie en andere medeoverheden de opgave inzichtelijk maken, zodat we gezamenlijk kunnen

² <https://rvszoeksysteem.rivm.nl/Stoffen>

kijken welke aanpak hiervoor het best past en hoe we elkaar in onze rollen kunnen versterken.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Het Rijk ondersteunt bevoegde gezagen bij de aanpak van bodemverontreinigingen met PFAS via SPUK-gelden. Het gaat hierbij om de aanpak van verontreinigingen met onaanvaardbare risico's voor o.a. de mens of verspreiding in het grondwater. Sinds 2021 is voor de aanpak van PFAS (en andere niet genormeerde stoffen) circa € 91 mln. door het Rijk toegekend.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/69064

Aanpak defensieterreinen

Op een aantal voormalige brandweeroefenterreinen op defensieterreinen is sprake van PFAS-verontreiniging als gevolg van PFOS-houdend blusschuim. Daarvoor hanteert het ministerie van Defensie een risicogestuurde saneringsaanpak. Binnen deze aanpak worden per locatie (eventuele) uitvoeringsmaatregelen bepaald op basis van humane risico's, ecologische risico's en verspreidingsrisico's in grond en grondwater en hoeveelheid, risico's en transport in oppervlaktewater.

Ook is inmiddels een pilotsanering is gestart bij het voormalig brandweeroefenterrein op de vliegbasis Leeuwarden. Hier worden zuiveringstechnieken ingezet om verontreinigd grondwater te zuiveren en mogelijkheden gezocht om de verontreinigde grond (extern) te reinigen. Het Wetterskip Fryslân is hier nauw bij betrokken.

Samenwerking

De samenwerking van het Rijk met de waterschappen is bij saneringen van groot belang. We stellen het op prijs dat de waterschappen hier hun betrokkenheid en expertise willen en kunnen leveren. We hopen deze samenwerking op deze wijze voort te zetten en waar nodig te intensiveren. Tot slot vinden in de interbestuurlijke overleg structuur (AO, DO, BO Bodem) gesprekken plaats om te kijken hoe PFAS gezamenlijk aangepakt kunnen worden. De punten uit uw brief sluiten goed bij de lopende gesprekken aan.

4. Versterken VTH-keten voor terugdringen PFAS-emissies

Er wordt gevraagd te investeren in de versterking van de VTH-keten voor het terugdringen van PFAS-emissies.

Evaluatie afvalwaterketen

De vraag om een robuuste VTH-keten is één van de aanleidingen voor het ministerie van IenW om te starten met de beleidsbrede evaluatie van het VTH-stelsel van de afvalwaterketen. Als onderdeel daarvan wordt er een analyse verricht naar de huidige bevoegdheidsverdelingen binnen de afvalwaterketen, waaronder die rondom indirecte lozingen. Daarnaast wordt er gekeken naar een periodieke toetsing van lozingsvergunningen om ook de grip op de directe lozingen te verbeteren en te voldoen aan internationale regels.

Tenslotte kijken we samen met de waterschappen, provincies, gemeenten naar de effectiviteit van het huidige VTH-stelsel en specifiek naar de effectiviteit van de algemene regels rondom lozingen³. Daarmee hopen we een belangrijke bijdrage

³ Kamerstuk-27625-672

te leveren aan de versterking van het VTH-stelsel. We vertrouwen er op dat de waterschappen actief zullen deelnemen aan de stuurgroep en de diverse werkgroepen die voor de evaluatie worden opgezet.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Inzicht afvalwaterketen

Het ministerie van IenW wil de impact van de afvalwaterketen op het watersysteem verbeteren. Het gaat hierbij om alle stoffen die voor het oppervlaktewater relevant zijn, zoals de KRW-prioritaire stoffen en waar relevant ook PFAS. Om de impact te analyseren worden er emissie-immissietoetsen uitgevoerd bij rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Er zijn drie pilotgebieden gevonden om ervaring op te doen met de emissie-immissietoetsen. Daarna zullen de emissie-immissietoetsen in de rest van Nederland uitgevoerd worden. Ook hier is een goede samenwerking met waterschappen cruciaal om dit traject goed te kunnen doorlopen.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/69064

Daarnaast ligt er een opgave bij de waterschappen om vergunningen vóór 2027 KRW-proef te maken. Het gaat hierbij om een traject van het bezien en mogelijk herzien van vergunningen voor lozingen die afgegeven zijn door waterschappen. Op verschillende plekken in het land is hiervoor actie ondernomen, maar het is onduidelijk wat de resterende opgave nog is en in hoeverre dit traject nog vóór 2027 uitgevoerd gaat worden. De verantwoordelijkheid van dit traject ligt bij de waterschappen. We gaan graag met de Unie in gesprek over deze resterende opgave.

Pilot indirecte lozingen

Daarnaast is er ook specifieke aandacht voor indirecte lozingen. Afgelopen jaar is er een pilot geweest van de omgevingsdiensten in de provincie Noord-Holland, in samenwerking met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, rondom indirecte lozingen die ondersteund werd vanuit het ministerie van IenW. De planning is om dit jaar weer pilots te ondersteunen vanuit het ministerie om de aandacht voor en grip op indirecte lozingen te versterken. Daarnaast ligt hier ook een mogelijkheid voor de waterschappen om ook zelf meer aandacht vragen voor indirecte lozingen en daarover in gesprek gaan met de andere overheden.

Samenwerking

Het is goed dat er op lokaal niveau afstemming en informatie-uitwisseling plaats vindt. Zoals afgesproken in het overleg tussen het ministerie van IenW en de UvW is het ministerie van IenW bereid om via gesprekken en bijeenkomsten te ondersteunen bij ingewikkelde cases, bijvoorbeeld door kennis te delen en ervaringen bijeen te brengen.

5. Kennis en innovatie op het gebied van PFAS stimuleren

U roept het Rijk op tot investeringen in innovatie en nationale PFAS-kennisprogramma's, en om daarbij het oppervlaktewater en afvalwater niet te vergeten. Op dat vlak lopen er diverse acties, waar de waterschappen ook in vertegenwoordigd zijn.

Kennis- en innovatie programma PFAS

Het ministerie van IenW werkt aan een Kennis- en Innovatieprogramma PFAS om de sanering van met PFAS vervuilde locaties met behulp van innovatieve technieken te kunnen versnellen. In het programma zal er worden gekeken naar

kennis en innovatie ten aanzien van al in water en bodem aanwezige PFAS (afbraak, sanering, grondreiniging en waterzuivering). De opbrengsten uit het programma zullen een bijdrage leveren aan het mogelijk maken en goedkoper maken van verwijderen van PFAS uit het water-bodemsysteem. We verwachten de Kamer hier later dit voorjaar verder over te informeren.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/69064

Nationaal Groeifonds project Uppwater

Vanuit het Nationaal Groeifonds is er €135 mln. beschikbaar gesteld om een impuls te geven aan de innovatiekracht, groei en exportvolume van de Nederlandse watertechnologiesector. Het Uppwater project richt zich op het hele innovatietraject (onderzoeksfase, pilotfase, demonstratiefase en marktontwikkeling). Binnen een onderdeel van het project wordt ook specifiek gekeken naar kennis en innovatie op het gebied van microverontreinigingen, zoals PFAS.

6. Actieplan vanuit het Rijk opstellen om de vervuiling een halt toe te roepen

Landelijk- en lozingsverbod PFAS

U vraagt het Rijk om een integraal actieplan op te stellen met daarin concrete maatregelen zoals een landelijk verbod op de productie van PFAS en een verbod op het lozen van PFAS. Op dit moment verkennen we conform het verzoek van de Kamer de mogelijkheden en gevolgen van een nationaal verbod en zullen dat per brief met de Tweede Kamer delen. In deze brief zullen we ook ingaan op de mogelijkheden en gevolgen van een lozingsverbod voor PFAS naar aanleiding van de motie van het lid Gabriëls⁴. We verwachten de Kamer later dit voorjaar hierover te informeren.

Zoals toegelicht in deze brief is de inzet van Rijk op PFAS aanzienlijk. In reactie op uw verzoek voor een landelijk actieplan, is een helder overzicht van de lopende acties en trajecten op PFAS in voorbereiding.

Interdepartementale samenwerking

Daarnaast noemt u ook het belang van de interdepartementale samenwerking. We delen de noodzaak van een integrale aanpak van PFAS. Zo werken we nauw samen met de ministeries VWS en LNV op het gebied van voedselveiligheid en gezondheid. Gezamenlijk zijn we opdrachtgever voor het meerjarig onderzoeksprogramma PFAS dat erop gericht is om de landelijke blootstelling aan PFAS te verminderen. Daarnaast wordt er rondom de regio's rondom Dordrecht en Zeeland nauw interdepartementaal samen gewerkt, onder leiding van twee PFAS-coördinatoren vanuit het Rijk.

7. Benut de ervaringen met PFAS voor het voorkomen van dezelfde problematiek met andere persistente, mobiele en toxische stoffen

De ervaringen met de stoffengroep PFAS, juist vanwege zijn stofeigenschappen, hebben ertoe geleid dat het ministerie van IenW een Algemene Methodiek voor Niet-genormeerde Stoffen (AMNS) aan het opzetten is. Om goed voorbereid te zijn

⁴ Kamerstuk 36600-XII-29

op soortgelijke verontreinigingen van relatief nieuwe stoffen met een grote maatschappelijke impact, zoals PFAS, wordt er een bodemmonitoring opgezet waarvan op dit moment de pilot door het RIVM wordt uitgevoerd. In deze pilot wordt gekeken naar diffuse verontreinigingen van de land- en waterbodem door niet-genormeerde stoffen die ook persistent, mobiel, toxisch en bio-accumulerend zijn.

Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat

Ons kenmerk
IENW/BSK-2025/69064

Parallel hieraan wordt een Wegwijzer voor niet-genormeerde stoffen opgesteld, waarin initiatiefnemers en bevoegde gezagen hulp wordt geboden hoe om te gaan met niet-genormeerde stoffen. Zowel de pilot als de wegwijzer worden in het eerste kwartaal van 2026 verwacht. Hiermee zetten we stappen om de ervaringen die zijn opgedaan met PFAS te benutten voor andere stoffen met vergelijkbare eigenschappen.

Conclusie

Hoewel er al belangrijke stappen zijn gezet, blijft de PFAS-problematiek een urgent vraagstuk dat aandacht en inzet van alle betrokken partijen vereist. Het kabinet is voornemens de komende jaren verdere maatregelen te nemen om de uitstoot van PFAS te verminderen om zo de leefomgeving en de volksgezondheid te beschermen. Wij vinden het belangrijk om in gesprek te blijven over de PFAS-opgave die ons allemaal raakt, evenals de complexiteiten en dilemma's die hierbij komen kijken. Ons gezamenlijke doel is om de PFAS zoveel als mogelijk uit te bannen, zonder voor een ontwrichting te zorgen.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,
Bescherming persoonlijke levenssfeer

Barry Madlener

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT – OPENBAAR
VERVOER EN MILIEU,
Bescherming persoonlijke levenssfeer

C.A. Jansen